

RAPORT
preliminar în baza vizitei la Casa-internat
pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din Orhei din 08 septembrie 2015

La 02 septembrie 2015 pe pagina web www.today.md¹ a fost plasat reportajul video din care se constată încălcarea drepturilor beneficiarilor din Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale pentru băieți din Orhei. La 03 septembrie 2015 în secretariatul Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova a fost înregistrată adresarea reporterului de la canalul informațional curaj.tv în al cărei conținut se face referire la comportamentul agresiv al angajaților și al fostului director al casei-internat față de beneficiarii instituției.

Pentru examinarea obiectivă și multiaspectuală a situației beneficiarilor instituției rezidențiale, la 08 septembrie 2015 a fost realizată o vizită de lucru repetată² în următoarea componență:

1. Tatiana Crestenco, Șef al Serviciului protecția drepturilor copilului;
2. Gheorghe Bosii, consultant superior în Serviciul investigații și monitorizare;
3. Iurie Dubenco, consultant în Serviciul investigații și monitorizare;
4. Elena Draghici, consultant în Serviciul investigații și monitorizare;

I. Informații generale despre instituție

Casa internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei este amplasată în microraioul Lupoaița a orașului Orhei, pe strada V. Cupcea, nr. 4. Suprafața totală a instituției constituie - 4, 2216 ha, teritoriul este îngrădit cu un gard de beton din toate părțile.

¹ <http://today.md/ro/news/social/36/VIDEO-EXCLUSIV---Atrocit%C4%83%C8%9Bile-din-orfelinatul-groazei.htm>

² Pe parcursul anilor 2011-2014 angajații Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova, dar și avocatul parlamentar Tamara Plămădeală au realizat mai multe vizite despre care s-a menționat și în Rapoartele anuale prezentate Parlamentului Republicii Moldova

<http://ombudsman.md/ro/content/comunicat-de-presa-19>

<http://ombudsman.md/ro/content/starea-de-lucruri-de-la-casa-internat-pentru-copii-cu-deficiente-mintalebailati-din-orhei>

<http://ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport2012-fina11.pdf>

Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale din Orhei are 4 blocuri, depozit, cazangerie, WC, spălătorie, punct de trecere, garaj și stație de pompare.

Casa-internat a fost dată în exploatare în anul 1992. Starea tencuielii și a acoperișului este buna. Ultima reparație a acoperișului a fost efectuată în 2003.

Casa-internat dispune de cazangerie autonomă cu gaz natural, fântină arteziană, care alimentează instituția cu apă potabilă, energie electrică-centralizată, generator electric pentru cazuri de deconectare a electricității.

De facto, în instituția vizată sînt plasați copii de la vîrsta de 7 ani, iar la împlinirea majoratului beneficiarii continuă să se aple în instituției, astfel că la momentul vizitei doar 63 rezidenți aveau vîrsta de pînă la 18 ani, iar 150 de beneficiari au vîrstă cuprinsă între 18 și 39 ani.

Pînă la instituție circulă microbuzul de pe ruta orășenească nr. 4 cu orar stabil (dimineața și seara).

Bugetul instituției pentru anul 2015 constituie 7 690 000 lei, din această sumă 1 732 640 lei sînt distribuiți pentru salarizarea angajaților.

Structura organizatorică:

Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale este instituție socială care potrivit Regulamentului de funcționare³ oferă plasament *temporar* copiilor cu deficiențe mintale în vîrstă *de la 4 pînă la 18 ani*.

Casa internat are statut de persoană juridică, dispune de ștampilă, cont bancar și formulare.

Structura organizatorică și schema de încadrare a statelor de personal sînt aprobate de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

Potrivit Regulamentului intern de funcționare, casa-internat urmează să desfășoare activitatea în conformitate cu principiile Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, legislația în vigoare a Republicii Moldova.

Ministerul muncii, protecției sociale și familiei este fondator al casei-internat și urmează să asigure funcționarea acesteia⁴.

Casa-internat trebuie să organizeze și să desfășoare activitatea în baza următoarelor principii:

- a) Respectarea și promovarea cu prioritate a interesului superior al copilului;

³ Aprobabil prin Ordinul Ministrului Protecției sociale, familiei și copilului la 10 septembrie 2008

⁴ Pct. 4 al Regulamentului de funcționare al casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei

- b) Egalitatea șanselor și nondiscriminarea;
- c) Respectarea demnității copilului;
- d) Accesibilitatea la servicii de calitate;
- e) Asigurarea unui tratament individualizat și personalizat al copilului;
- f) Asigurarea unei intervenții profesioniste, prin echipe multidisciplinare;
- g) Asigurarea confidențialității și a eticii profesionale;
- h) Responsabilizarea părinților cu privire la exercitarea drepturilor și îndeplinirea

obligațiilor părintești.

În Regulamentul de funcționare al instituției vizitate este prevăzut că beneficiarului i se asigură respectarea următoarelor drepturi⁵:

- a) La identitate și o istorie proprie;
- b) La familie și menținerea contactului permanent și nemijlocit cu părinții;
- c) La exprimarea liberă a opiniei;
- d) La libertatea de gândire, conștiință și religie;
- e) La protecție împotriva oricărei forme de abuz sau neglijare;
- f) La reevaluarea periodică a măsurii de protecție stabilită;
- g) La sănătate și ajutor medical;
- h) La securitate socială;
- i) La reabilitare fizică, psihologică și reintegrare socială;
- j) La participarea în diferite activități organizate de instituție.

Indiferent de gradul de dizabilitate, orice beneficiar are dreptul de a-și exprima liber opinia, iar îngrijitorul acestuia este obligat să țină cont de această opinie și să-i ofere un răspuns pe înțelesul lui.

În cadrul vizitelor realizate anterior, din petițiile examinate, dar și din imaginile video postate pe mai multe canale informaționale, constatăm că drepturile beneficiarilor rămân a fi prevăzute doar în Regulamentul instituției, în special dreptul la exprimarea liberă a opiniei.

În conformitate cu Strategia națională și Planul de acțiuni privind reforma sistemului rezidențial de îngrijire a copilului pe anii 2007-2012, aprobate prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 784 din 09 iulie 2007 și în contextul implementării Proiectului ”Comunitate Incluzivă – Moldova”, în perioada 2009-2015 doar 116 beneficiari au fost dezinstituționalizați, dintre aceștia: 40 au mers în familia biologică, 42 - în case comunitare, 7 -

⁵ Pct. 6

în plasament de tip familial specializat pentru adulți, 5 - în asistență parentală profesionistă, 1 - în curatelă și 4 - în familia extinsă, 17 - în locuințe protejate.

În situația când în instituția socială, a cărei menire este de a oferi plasament copiilor pînă la vîrsta de 18 ani, se află persoane adulte care au atins vîrsta de 39 ani, stabilim că prevederea care se referă la "reevaluarea periodică a măsurii de protecție stabilită" este respectată formal.

Examinînd fișele medicale, purtînd discuții cu asistentele medicale și asistentul social, am constatat evaluarea medicală a beneficiarilor este realizată de către medicul psihiatru și pediatru anual. Echipa de monitori nu a constatat existența unui program de reabilitare individualizat în cadrul instituției.

Prezența pe corpul beneficiarilor a leziunilor corporale specifice, hematoamelor, etc. exclude posibilitatea admiterii ideii că dreptul la protecție împotriva oricăror forme de abuz sau neglijare este respectat.

De asemenea, în situația când în instituție activează un medic psihiatru pe 0,25 unități de salariu și un medic pediatru pe 0,5 unități de salariu, iar funcția de medic neurolog este vacantă, calitatea serviciilor medicale și de îngrijire nu poate corespunde normelor și cerințelor actuale.

Beneficiarii nu sunt informați despre tratamentul care le este administrat. Zilnic tratamentul este administrat doar rezidenților epileptici și celor cu sindrom epileptic, în rest rezidenții primesc, după necesitate, tratament somatic.

Punctul 10 al Regulamentului stabilește că în casa-internat sînt prestate următoarele servicii:

- Susținere a integrității fiziologice prin asigurarea alimentației corespunzătoare și menținerea igienei personale;
- Îngrijire și întreținere zilnică în cadrul de viață cît mai asemănător celui familial;
- Reabilitare psiho-socială și medicală;
- Pregătire pentru reintegrarea socio-familială;
- Dezvoltarea și menținerea relațiilor cu comunitatea.

Metodele de reabilitare folosite în Casa-internat Orhei constatate în urma vizitei sunt următoarele:

Reabilitarea medicală: kinetoterapie, masaj, tratament medicamentos, restabilirea aparatului locomotor (prin pictura, croitorie, aplicații, etc.), reabilitare logopedică. Nu au fost constatate activități pentru pregătirea rezidenților către viața de familie.

Reabilitarea socială constatată în cadrul vizitei: instruire pentru deprinderi de igienă personală; autoservire; instruire pentru folosirea suplimentară a cărucioarelor, suporturilor, etc.; ergoterapie (curățenie în sălile de clasă, dormitoare, îngrijirea teritoriului, activitate în gospodăria auxiliară).

Activitățile de reabilitare sînt: socio-culturală: participarea tutelaților în activitățile culturale (matinee, excursii, expoziții, concerte, vizitarea teatrului, ciroului, etc.).

Rezidenții se pot întrevedea cu rudele, în casa-internat există camere special amenajate pentru întrevederi. Beneficiarii dispun de telefoane mobile și pot contacta persoanele apropiate la dorință.

În incinta internatului există un Centru de reabilitare, care a fost creat cu suportul donatorilor din Olanda și o sală cu piscină.

Schema de încadrare a instituției nu include unitățile de psiholog, psihopedagog, pedagog deși obiectivele instituției constau în asigurarea procesului de asistență psihopedagogică, socio-medicală a copilului.

Procedura de cazare:

Plasarea copiilor în casa-internat se efectuează în conformitate cu Instrucțiunea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei despre modul de cazare a tutelaților în instituțiile sociale din subordinea Ministerului.

La plasarea în casa-internat sînt prezentate următoarele acte:

- Îndreptarea eliberată de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei;
- Cererea părinților sau a persoanelor substitutive;
- Certificatul de naștere al copilului;
- Fișa de dezvoltare a copilului (112/E);
- Concluzia Comisiei medicale consultative care stabilește gradul de severitate a maladiei;
- Rezultatele examenelor de laborator (grupa intestinală, rezultatele analizei RW, difteria);
- Fișa de vaccinuri;
- Certificatul despre contactul cu boli infecțioase;

- Procesul-verbal al Comisiei medico-psihologo-pedagogice republicane⁶;
- 2 fotografii 3x4;
- Demersul Secției e asistență socială și protecția familiei;
- Ancheta socială.

Contraindicații la plasare în instituție⁷:

- Tuberculoza în faza activă;
- Maladii dermatologice contagioase;
- Infecții respiratorii acute;
- Boli sexual transmisibile (HIV/SIDA)

Deși în punctul 5 al Regulamentului de funcționare al Casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din Orhei sînt menționate principiile în a căror bază se desfășoară activitate instituției, printre care și "egalitatea șanselor și nondiscriminarea" vedem că minorii cu HIV/SIDA nu sunt primiți în respectiva instituție, asta în situația cînd la nivel național nu sunt create servicii similare în care ar putea fi plasată această categorie de beneficiari. În acest context principiul nondiscriminare este inaplicabil.

Angajații

Potrivit schemei de încadrare a Casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din Orhei pentru anul 2014, în statele de personal sînt 201 angajați, cu un fond lunar de salarizare în sumă de 2 35057,50 lei comparativ cu 175800 lei în anul 2012.

Personal de conducere – 10 unități (director; vice director; contabil-șef; medic, șef de secție, asistentă medicală principală, bucătar-șef, șef spălătorie, șef al secției de gospodărie, șef depozit (2 unități));

Personal de profil – 153 unități (medic-terapeut, medic-psihiatru, medic-neurolog, asistente medicale (22 unități), infirmieră (2 unități), soră econoamă⁸ (2 unități), felcer (1 unitate), farmacist (1 unitate), dădacă (110 unități), logoped (1 unitate), educatori (7 unități), asistent social (3 unități), dezinfecționist (1 unitate));

Personal auxiliar și de deservire – 38 unități.

⁶ Asemenea comisie nu mai există. Odată cu adoptarea Hotărîrii de Guvern nr. 732 din 16 septembrie 2013 cu privire la Centrul republican de asistență psihopedagogică și Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică, iar Hotărîrea Guvernului nr. 42 din 24 ianuarie 1994 cu privire la instituirea consultațiilor republicane și raionale (orășenești) medico-psihologo-pedagogice pentru copiii cu deficiențe fizice și mintale a fost abrogată

⁷ Pct. 17 al Regulamentului de funcționare a Casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din or. Orhei

⁸ Denumirea respectivei funcții este citată din Schema de încadrare aprobată de Ministrul muncii, protecției sociale și familiei. Presupunem că este vorba despre o asistentă cu activități de gospodărire.

Nivelul profesional al personalului este conform cerințelor statelor de personal (studii superioare, studii medii de specialitate, studii medii).

Lucrătorii medicali, conform planului intern de activitate, audiază lecții și seminare, sînt supuși unor atestări periodice; pentru educatorii din instituție nu sunt organizate cursuri de perfecționare, seminare și atestări. Totodată, educatorii din cadrul acestei instituții sociale nu beneficiază de grade didactice ca și pedagogii care activează în cadrul instituțiilor subordonate Ministerului Educației.

Condițiile de trai

Condițiile de trai ale rezidenților din Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (băieți) din Orhei diferă de cele din Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale (fete) din Hîncești. În internatul din Orhei, așa cum s-a menționat și în rapoartele anterioare de vizită, există o activitate managerială insuficientă realizarea bunei funcționări a instituției.

Rezidenții sunt repartizați în 21 de grupe a câte 8-11 persoane. În grupe, aceștia sunt repartizați în funcție de vîrstă și diagnostic.

În cadrul vizitei din 08 septembrie 2015 nu au fost purtate discuții cu beneficiarii și nici nu au fost vizitate dormitoarele beneficiarilor, deoarece Viceministrul muncii protecției sociale și familiei a restricționat accesul echipei de monitori invocînd că vizita reprezentanților Oficiului Avocatului Poporului nu a fost coordonată cu ministerul.

Reamintim că în anul 2012 dormitoarele rezidenților nu erau aglomerate, însă erau aerisite insuficient, persista izul de urină și aerul închis. Mobilierul în 2012 era vechi, rezidenții nu aveau noptiere pentru păstrarea lucrurilor personale, acestea fiind păstrate în dulapurile comune, unde fiecare dispunea de o poliță a sa.

La fiecare etaj al instituției există WC și lavoar. Fiecare grupă are propriul său WC, care fiind dotat cu dispozitive speciale poate fi utilizat de toți beneficiarii, inclusiv de cei cu deficiențe locomotorii. Beneficiarii care sînt imobilizați folosesc scutece. WC-urile pentru beneficiari și personal sînt separate. Nu în toate WC este hîrtie igienică, ceea ce a fost argumentat prin faptul că o bună parte din beneficiari au nevoie de însoțirea dădacei, care la îi asigură cu cele necesare.

Beneficiarii îmbracă hainele care li se oferă. Îmbrăcămintea este procurată prin achiziții. O mare parte din încălțăminte este donație a partenerilor din străinătate.

Hainele rezidenților sunt spălate săptămînal la spălătoria instituției. Unii rezidenți își spală lucrurile manual în baia din grupă.

Lenjeria de pat și prosoapele sunt schimbate la necesitate.

Asistența medicală

Atît la etajul I cît și la etajul II există post medical. La etajul I în cabinetul postului medical se află fișele medicale ale beneficiarilor care nu se pot deplasa de sine stătător (10 grupe), iar la etajul II (12 grupe) - beneficiarilor care se deplasează de sine stătător.

Examinarea medicală a rezidenților este efectuată anual. În funcție de specificul bolii, pe parcursul anului, fiecare beneficiar este îngrijit conform necesităților. În cazuri de urgență beneficiarii sunt transportați la spitalul raional pentru a primi serviciile medicale necesare.

Personalul medical este instruit periodic, o dată în lună participă la întruniri profesionale unde sunt discutate diferite aspecte medicale.

Beneficiarii instituției sînt vaccinați obligatoriu. Decizia de vaccinare a copiilor este luată în colaborare cu Centrul de sănătate publică Orhei, nu sunt supuși vaccinării beneficiarii care au contraindicații.

Participarea la viața culturală, recreare, timp liber și sport

Rezidenții, în funcție de capacități, sînt implicați în procesul educațional. Educatorii din instituție au întocmit un proiect de lungă durată al activității instructiv-educative.

Proiectul educativ conține mai multe obiective-cadru:

- Dezvoltarea comunicării și a vorbirii corecte;
- Dezvoltarea lexicului;
- Formarea structurii gramaticale a vorbirii;
- Formarea culturii sonore a vorbirii;
- Formarea dorinței copiilor să citească și să scrie, a necesității de a asculta texte citite;
- Familiarizarea cu literele alfabetului, formarea elementelor de lectură, a imaginilor, a unor cuvinte;
- Dezvoltarea bazei senzoriale a cunoașterii prin acțiuni directe de observare, acțiuni cu obiectele, jucării, imagini;
- Formarea reprezentărilor despre măsură, număr/cifre și numerație;
- Dezvoltarea capacității de recunoaștere, denumire și utilizare a formelor geometrice, etc.

Respectivul proiect a fost elaborat de pedagogii din instituție fără vreo asistență din partea specialiștilor Direcției de învățămînt Orhei, a Ministerului Educației.

În incinta internatului există un Centru de reabilitare, care a fost creat cu suportul donatorilor din Olanda, care spre deosebire de vizitele anterioare, era accesibil atît vizitatorilor

cît și beneficiarilor. La fel este accesibilă rezidenților și sala cu piscină spre deosebire de vizitele anterioare.

După cum s-a menționat mai sus, educatorii, care desfășoară activități educative cu copiii, nu dispun de grad didactic și nu beneficiază de cursuri de perfecționare deoarece casa-internat este subordonată Ministerului muncii, protecției sociale și familiei și nu există o colaborare cu Ministerul Educației în acest sens.

Avînd drept scop protecția *temporară* a copiilor cu deficiențe mintale, prin asigurarea asistenței psiho-pedagogice și socio-medicale în vederea (re)integrării socio-familiale, educația și instruirea copiilor în cadrul instituției nu este văzută drept o prioritate.

Alimentarea

Alimentarea rezidenților are loc în cantină care este spațioasă. Beneficiarii sunt alimentați conform programului, de 4 ori pe zi. Rezidenții imobilizați și cei care au probleme de glutiție se alimentează în dormitoare.

Pentru beneficiarii care au probleme de glutiție bucatele sunt pregătite separat. În afara orelor de masă rezidenții au posibilitatea să primească hrană.

În cadrul vizitei din 08 septembrie 2015 au fost constatate următoarele: bucătăria era curată, meniul era afișat în loc vizibil, iar bucatele păreau apetisante.

În depozitul instituției erau produse alimentare, termenul și condițiile de păstrare erau corespunzătoare cerințelor de pe ambalajul produselor.

Produsele alimentare sunt procurate la licitația care este organizată semestrial. Produsele sunt aduse în instituție la necesitate, în baza unui grafic de aprovizionare stabilit între beneficiar și furnizor.

CONCLUZII:

În contextul vizitei din 08 septembrie 2015 la Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale din Orhei reamintim că plasarea copiilor cu deficiențe mentale într-un spațiu izolat, fără alocarea surselor financiare suficiente pentru întreținerea copiilor și lipsa unor măsuri real eficiente din partea autorităților statului nu este un argument care îndreptățește starea de lucruri precară.

Drepturile beneficiarilor din instituție sînt încălcate, aceștia fiind supuși tratamentelor degradante, iar una din cauzele principale ale acestei situații este managementului defectuos al instituției.

Deși instituția trebuie să ofere asistență socială temporară beneficiarilor, aceștia nu sînt dezinstituționalizați și nici transferați la o instituție psihoneurologică pentru maturi la împlinirea majoratului.

În lipsa specialiștilor cu pregătire în psihologie, psihopedagogie și pedagogie este imposibilă realizarea obiectivului de asigurare a procesului de asistență psihopedagogică și socio-medicală a copilului cu deficiențe mintale.

Nu putem vorbi despre o reabilitare psiho-socială și medicală în situația cînd medicul psihiatru activează pe 0,25 unități de salariu, medicul pediatru pe 0,5 unități de salariu, iar funcția de neurolog este vacantă, mai mult, funcțiile de psiholog, psihopedagog și pedagog nici nu sînt prevăzute în schema de încadrare.

Mai multe înregistrări video privind calitatea serviciilor în instituția dată apărute între 2010-2015 în diverse surse mass-media, dar și numărul petițiilor, sesizărilor din oficiu înregistrate în secretariatul Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova, denotă faptul că Ministerul nuncii, protecției sociale și familiei nu a asigurat buna funcționare a instituției, așa cum este prevăzut în pct. 4 al Regulamentului de funcționare a Casei-internat pentru copii cu deficiențe mintale.

Fluctuația de cadre este generată de salariul mic, în special, pentru dădace, care constituie suma de 1080 lei, totodată nu sînt aplicate măsuri pentru stimularea angajaților, fie chiar și motivarea nefinanciară.

Cu un management defectuos, în lipsa personalului calificat și din cauza fluctuației de cadre, putem concluziona că instituția nu își realizează obiectivele, iar prevederile legale, în partea ce ține de respectarea drepturilor copilului, sînt încălcate.

RECOMANDĂRI:

1. Revizuirea Regulamentului de funcționare al caselor-internat pentru copii cu deficiențe mintale și racordarea la prevederile legale în vigoare;
2. Aducerea în concordanță a Schemei de încadrare a angajaților din casele-internat pentru copii cu deficiențe mintale în conformitate cu obiectivele instituției;
3. Reevaluarea personalului care activează în Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale din Orhei;
4. Reevaluarea plasamentului beneficiarilor și întreprinderea promptă a măsurilor de dezinstituționalizare a rezidenților din Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale din Orhei, în special al celor adulți;

5. Examinarea psihologo-psihiatrică a beneficiarilor Casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale din Orhei pentru a infirma/confirma neglijența și acțiunile abuzive ale angajaților față de beneficiari;
6. Stabilirea standardelor de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copilului din casa-internat pentru copii cu deficiențe mintale;
7. Elaborarea și implementarea unui Plan privind motivarea financiară/nefinanciară a angajaților din Casele-internat pentru copii cu deficiențe mintale;
8. Stabilirea unei colaborări cu Direcția de învățământ Orhei privind asigurarea instruirii continue a educatorilor din Casele-internat și acordarea gradelor didactice;
9. Elaborarea și aprobarea unui program educativ pentru copiii din această instituție, ținând cont de particularitățile de dezvoltare intelectuală ale acestora, pentru a evita încălcarea prevederilor articolul 35 al Constituției Republicii Moldova;
10. Întreprinderea măsurilor de ameliorare a relațiilor interpersonale dintre angajații casei-internat din Orhei.